

Lasse Mortensen

Præsters tavshedspligt

*- Selvmordsadfærd og præsters
sjælesorg*

Faktaserien nr. 34 2015
Center for Selvmordsforskning

Faktaserien

Nr. 34

© Forfatteren og Center for Selvmordsforskning
Odense, 2015

Det er tilladt at citere, kopiere m.v. fra dette hæfte
med tydelig kildehenvisning

Udgivet af
Center for Selvmordsforskning
Bangs Boder 28-30
5000 Odense C
Tel: (+45) 66 13 88 11
E-mail: info@cfsmail.dk
Hjemmeside: www.selvmordsforskning.dk

1. udgave, 1. oplag, oktober 2015

ISBN: 978-87-93124-11-0

Indhold

Forord.....	5
1. Juridisk baggrund for præsters tavshedspligt.....	7
2. Serviceloven og præsters tavshedspligt	10
3. Tavshedspligt i praksis	14
4. Selvmord og tavshedspligten	18
5. Konklusion	21
6. Litteratur	22
Hvor henvender man sig?.....	24

Forord

Dette hæfte, "Præsters tavshedspligt – Selvmordsadfærd og præsters sjælesorg", indgår i en række hæfter om fakta og forskning vedrørende selvmordstanker og selvmordsadfærd. Hensigten med hæfterne er at formidle viden som grundlag for forebyggelse, og målgruppen er derfor alle, der enten i deres uddannelsesforløb eller i forbindelse med deres arbejde kommer i kontakt med selvmordstruede mennesker. Dette Faktahæfte handler om præsters tavshedspligt i sjælesorgsarbejdet og tavshedspligtens indflydelse på arbejdet med selvmordstruede mennesker.

Center for Selvmordsforskning igangsatte i 2014 et projekt, "Præsters Forebyggelse af Selvmordsadfærd blandt Sårbare og Udsatte Mennesker", for at kortlægge præsters møde med selvmordstruede og efterladte efter selvmord. Projektet, der er støttet økonomisk af Velux Fonden, blev igangsat i samarbejde med Pastoralseminariet med det formål at udarbejde uddannelses- og efteruddannelsesmateriale til brug i den fremtidige uddannelse af danske præster. I forbindelse med projektet blev det klart, hvor stor en rolle præsters tavshedspligt spiller i arbejdet med selvmordstruede, og hvor vanskelig tavshedspligten kan være at forstå for udenforstående.

Dette Faktahæfte præsenterer det juridiske grundlag for præsters tavshedspligt, tavshedspligtens omfang og dens rolle i arbejdet med selvmordstruede personer.

Oktober 2015
Lasse Mortensen

1. Juridisk baggrund for præsters tavshedspligt

Ud over de almindelige regler for tavshedspligt i den offentlige forvaltning, der bl.a. er givet i Forvaltningslovens kapitel 8 (§§ 27-32) samt Straffelovens § 152 og §§ 152c-152f, findes der også en række love, som mere konkret handler om præsters tavshedspligt, der stadig i dag er en af de mest restriktive i Danmark.

Danske Lov

Lovgrundlaget for de danske præsters tavshedspligt skal findes i Christian V's Danske Lov, der officielt blev vedtaget på kongens fødselsdag d. 15. april 1683. Loven var resultatet af et projekt igangsat af Frederik III i 1661, som skulle ensrette dansk lovgivning. Kapitel 5, § 20 af Dansk Lov lyder som følger:

"20. Præsten maa ikke (uden sit Kalds Fortabelse) aabenbare hvad nogen for hannem i lønlig Skriftemaal bekient haver, med mindre det kunde angaa noget Forræderj, eller Ulykke, som ved Præstens Aabenbarelse kunde forrekommiss; Og dog bør dens Navn, som det bekient haver, saa vit mueligt er, at fortiis."

Det fastslås altså i loven, at præster er bundet af en absolut tavshedspligt omkring skriftemålet, som kun kan brydes, hvis dette kan forhindre forræderi eller ulykke. Her tolkes ulykke i dag sådan, at præster har lov til at bryde tavshedspligten, hvis det kan forhindre fremtidige forbrydelser af særlig grov karakter såsom sædelighedsforbrydelser, mord, grov vold eller lignende (Retsudvalget, 2009-10, s. 3). Det vil således være i meget få tilfælde, at et brud kan komme på tale, og præsterne har i de tilfælde stadig lov til at hemmeligholde navnet på den for-

modede gerningsmand, men kun afsløre så meget, at den fremtidige forbrydelse forhindres.

Retsplejeloven

Den nuværende retsplejelov er stort set uændret siden 1916, men blev oprindeligt udformet allerede efter vedtagelsen af Grundloven i 1849. Formålet var at opfylde løftet om at adskille den dømmende og den lovgivende magt samt indføre brugen af nævninge i retssager. Der er tale om en central lov for udformningen af det danske retssystem. § 170 lyder som følger:

“§ 170. Mod dens ønske, som har krav på hemmeligholdelse, må vidneforklaring ikke afkræves præster i folkekirken eller andre trossamfund, læger, forsvarere, retsmæglere og advokater om det, som er kommet til deres kundskab ved udøvelsen af deres virksomhed.

Stk. 2. Retten kan pålægge læger, retsmæglere og advokater, bortset fra forsvarere i straffesager, at afgive vidneforklaring, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettige til, at forklaring afkræves. Sådant pålæg kan i borgerlige sager ikke udstrækkes til, hvad en advokat har erfaret i en retssag, som har været betroet ham til udførelse, eller hvori hans råd har været søgt.

Stk. 3. Retten kan bestemme, at forklaring ikke skal afgives om forhold, med hensyn til hvilke vidnet i medfør af lovgivningen har tavshedspligt, og hvis hemmeligholdelse har væsentlig betydning.

Stk. 4. Reglerne i stk. 1-3 gælder også for de pågældende personers medhjælpere.”

Loven fastslår således, at præster ikke er tvunget til at vidne i retssager, og den understøtter derved den tavshedspligt, præsterne fik med Danske Lov. Vigtigere endnu er, at præsterne ikke nævnes blandt de faggrupper, som i visse tilfælde kan få

deres tavshedspligt ophævet. Det betyder, at de har en absolut tavshedspligt modsat mange andre faggrupper i Danmark (Justitsministeriet, 1984, s. 102-103).

Straffeloven

Som nævnt ovenfor var der i Danske Lov visse undtagelser for præsternes tavshedspligt, når det gjaldt at hindre fremtidige forbrydelser. Disse undtagelser bliver yderligere afklaret i Straffelovens § 141, der lyder som følger:

”§ 141. Den, som er vidende om, at nogen af de i §§ 98, 99, 102, 106, 109, 110, 111, 112 og 113 omhandlede forbrydelser mod staten eller de øverste statsmyndigheder eller en forbrydelse, der medfører fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier, tilsigtes begået, og som ikke gør, hvad der står i hans magt, for at forebygge forbrydelsen eller dens følger, om fornødent ved anmeldelse til øvrigheden, straffes, hvis forbrydelsen bliver begået eller forsøgt, med bøde eller fængsel indtil 3 år.

Stk. 2. Den, der undlader at foretage sådanne forebyggelses-handlinger, straffes dog ikke, hvis deres foretagelse for ham selv eller hans nærmeste ville medføre fare for liv, helbred eller velfærd.”

Paragraffen nævner ikke specifikt præster, men de undtages, som det ellers var tilfældet i Retsplejelovens § 170, heller ikke for reglerne. Præster har således også, ifølge Straffeloven, oplysningspligt, når det kan hindre fremtidige forbrydelser, og loven kan derved, på dette punkt, ses som en understregning af Danske Lov. Den kan dog også ses som en opblødning af tavshedspligten, da præsterne nu ikke længere fritages for at skulle afsløre identiteten på den formodede gerningsmand.

2. Serviceloven og præsters tavshedspligt

I relation til præsters tavshedspligt er det relevant at gå lidt dybere ind i forholdene omkring Serviceloven og den skærpede indberetningspligt i forhold til børn og unge under 18 år, som loven bl.a. fastlægger rammerne for. Dette skyldes, at der stadig i dag hersker uklarhed omkring, hvorvidt præsterne også er underlagt disse regler, eller deres udvidede tavshedspligt har forrang.

Serviceloven

Serviceloven, eller Lov om Social Service, blev vedtaget i 1998 som en udbygning af Bistandsloven samt en afløser for Børneloven, og den udstikker bl.a. rammerne for forebyggelse af sociale problemer i Danmark. Med §§ 153 og 154 indføres en skærpet indberetningspligt, som vedrører børn og unge under 18 år:

”§ 153. Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage,

- 1) at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte,
- 2) at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold,
- 3) at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller
- 4) at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

Stk. 2. Social- og Indenrigsministeren kan fastsætte regler om underretningspligt for andre grupper af personer, der under udøvelsen af deres erhverv får kendskab til forhold eller grund til at antage, at der foreligger forhold, som bevirker, at der kan være anledning til foranstaltninger efter denne lov. Social- og Indenrigsministeren kan endvidere fastsætte regler om, at andre grupper af personer har underretningspligt efter stk. 1, nr. 2, i forbindelse med aktiviteter uafhængigt af deres erhverv.”

”§ 154. Den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældres eller andre opdragers side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.”

Tavshedspligten og oplysningspligten i konflikt

Udfordringen for præsterne ligger ikke i § 154, da indberetningspligt her har det formål at hindre fremtidige eller igangværende forbrydelser af særlig grov karakter. Dermed er den i fuld overensstemmelse med Danske Lov og Straffeloven.

Anderledes forholder det sig med § 153. Her pålægges præsterne at indberette forhold til kommunen udelukkende på mistanken om, at et barn under 18 år tidligere har været udsat for overgreb. Dette er i direkte modstrid med Danske Lov, særligt fordi der også er fokus på tidligere forbrydelser og forhold, der er ophørt.

Konflikten mellem de to love blev ikke behandlet i forarbejdet til Serviceloven, muligvis fordi man ikke var opmærksom på problematikken (Kritisk Forum, 2013, s. 20). Dette havde man dog været i forhold til Børneloven. Her kan man i forarbejdet nemlig læse, at ”... ogsaa Politiets og Fattigvæsenets og andre Funktionærer, Præster, Embedslæger og andre ville ofte faa

Kundskab om Forhold, der kunne foranledige Værgeraadets Indskriden." (Retsudvalget, 2009-10, s. 6).

Det er således klart at indberetningspligten, i henhold til Børneloven, også skulle gælde for præster. Princippet kan dog ikke direkte overføres til Serviceloven, og Kirkeministeriet svarede da også, på en forespørgsel fra sognepræst Johannes H. Jensen i 2004, at det var ministeriets opfattelse, at folkekirkenes præster ikke var omfattet af Servicelovens bestemmelser (Kristeligt Dagblad, 2010, 17. juni).

Fornyset debat om præsters tavshedspligt

I perioden 2001-2010 oprullede de amerikanske medier en række sager om misbrug af børn i den katolske kirke. Sagerne blev aktuelle i Danmark i 2010, da overhovedet for den katolske kirke her i landet, biskop Czeslaw Kozon, slog fast, at han ikke ville anmelde eventuelle kommende overtrædelser til politiet, bl.a. med henvisning til tavshedspligten (Kristeligt Dagblad, 2010, 16. marts). Dette gav anledning til fornyset debat om rækkevidden af præsternes tavshedspligt, både i medierne og i folketetinget.

I et svar til SF's Karina Lortentzen Dehnhardt fra folketingets retsudvalg fastslog daværende justitsminister Lars Barfod dog, at: "På den anførte baggrund er Justitsministeriet mest tilbøjelig til at mene, at underretningspligten i henhold til § 153, stk. 1, og den tilhørende bekendtgørelse går forud for den særlige tavshedspligt for præster efter Danske Lov 2-5-20." (Retsudvalget, 2009-10, s. 9). Dette skete bl.a. med henvisning til princippet om *lex posterior*, der slår fast, at en ældre lov må vige for den yngre lov, hvis de to love er i konflikt med hinanden.

På et efterfølgende samråd blev det yderligere uddybet, at den udvidede tavshedspligt udelukkende gælder præster i den danske folkekirke (Retsudvalget, Kirkeudvalget, 2009-10, s. 3), og at den kun gælder oplysninger, som en præst får i forbindelse

med et skriftemål eller en sjælesorgssamtale (Retsudvalget, Kirkeudvalget, 2009-10, s. 4). Oplysninger, som præster får i alle andre sammenhænge, fx i forbindelse med almindelige samtaler eller konfirmationsforberedelse, er ikke underlagt Danske Lovs udvidede tavshedspligt. Derfor gælder almindelige regler om indberetning i disse tilfælde.

Justitsministeriets og Kirkeministeriets holdning fik senere officiel støtte fra daværende biskop over Fyens Stift, Kresten Drejergaard. Han skrev i en klumme på stiftets hjemmeside, at han bøjede sig for den opfattelse, at præster heller ikke er undtaget for Servicelovens § 154. Det er dog stadig udelukkende den enkelte præst, der i sidste ende skal vurdere, om tavshedspligten bør brydes. Og i den vurdering bør vedkommende medtænke de konsekvenser, et brud vil have, bl.a. i form af tabet af tillid fra konfidentens side (Drejergaard, 2010).

I juridisk forstand står det derved klart, at præsterne i den danske folkekirke også er underlagt Servicelovens bestemmelser om skærpet indberetningspligt omkring børn og unge under 18 år.

3. Tavshedspligt i praksis

Som konfident kan man som udgangspunkt opsøge en præst på alle tider af døgnet, alle ugens dag, året rundt. I forbindelse med samtalen bliver der ikke skrevet noget ned, og man har heller ikke pligt til at oplyse sit navn. Det bliver muligvis noteret i en kalender, at præsten har afsat tid til en samtale, men heller ikke mere end det, og der føres ingen journal. Som udgangspunkt er der ikke afsat en bestemt tidsperiode til en samtale, og der er således rum til, at samtalen kan udvikle sig i et tempo, der passer konfidenten.

Udfordringer ved tavshedspligten

Studier fra Center for Selvmordsforskning peger på, at unge mennesker foretrækker samtaler ansigt til ansigt (Koniczna, Rask og Zöllner, 2013), og her er præsten en mulig samtalepartner. Servicelovens indskærpelser har dog medført en ændring i den praksis, der traditionelt har været omkring præsters sjælesorgssamtaler, hvor intet fra en samtale forlader det rum, det er sagt i. Samtalen foregår stadig i fuld fortrolighed og under de samme former, som alle andre sjælesorgssamtaler, men grænserne for, hvad der skal indberettes til kommunen, er rykket. Det er dog præsten, der alene står med den endelige vurdering af, hvad der falder inden for disse grænser.

Ud over tavshedspligten omkring samtalerne med unge under 18 år er den største udfordring for de fleste præster den, at de kan komme til at sidde med en viden, som er ubehagelig, eller som de grundlæggende ikke har lyst til at have. Det kan fx dreje sig om ekstrem ensomhed, sygdom, vold, overgreb tidligere i livet, selvmordstanker eller tidligere selvmordsforsøg. Da præsterne kun kan gå videre med det, de hører, hvis det kan

hindre fremtidige forbrydelser, pålægger tavshedspligten således præsterne et særligt ansvar i forhold til konfidenten, da de ikke har muligheden for at indlægge en konfident på et hospital, udskrive medicin eller henvise direkte til en psykiater eller psykolog. En præst kan opfordre en konfident til at opsøge en læge, og en præst kan tilbyde at gå med, men i sidste ende er det konfidenten selv, der skal træffe valget. Derfor er det også vigtigt, at man som præst har en hvis indsigt i, hvordan man håndterer mange forskellige typer samtaler (Okkenhaug, 2008, s. 68).

Specialpræster

Enkelte grupper af præster kan have særlige udfordringer i forhold til tavshedspligten nemlig de præster, der er tilknyttet forskellige institutioner rundt om i Danmark. Her arbejder de tæt sammen med andet faguddannet personale, og tavshedspligten kan potentielt virke som en hindring i dette samarbejde.

Fængsels- og arresthuspræster er, ud over tavshedspligten, også underlagt regler om, ikke at måtte udtale sig om forhold, der kan skade fængslets generelle omdømme (Kriminalforsorgen, 2006, s. 30). Præsterne er ansat til at betjene de indsatte, bl.a. via sjælesorgssamtaler, og de fleste indsatte er bekendt med præsternes udvidede tavshedspligt. Derfor kan præsterne opleve, at indsatte afslører viden om forbrydelser, som de hverken er anklagede eller dømt for, en viden som præsten er bundet til ikke at afsløre.

Arresthusene kan være særligt stressende for de indsatte, idet de endnu ikke har modtaget en dom, og de derfor er relativt uafklarede omkring deres fremtid (Bladet Kriminalforsorgen, 2011, s. 20). Samtidig huser arresthusene også fanger under 18 år, der er for farlige til at være indsat i en ungdomsinstitution, og præsterne skal således både være i stand til at vurdere, om de

indsatte er til fare for sig selv eller andre, og kunne navigere i forhold til tavshedspligtens rammer.

Et brud på tavshedspligten kan få store konsekvenser for den indsatte, som fx isolationsfængsling, men da fængselsverdenen samtidig er et relativt lille og lukket miljø, kan viden om et sådant tillidsbrud også hurtigt brede sig og gøre en præsts fremtidige arbejde meget svært.

Sygehuspræster er tilknyttet både landets psykiatriske og somatiske sygehuse, hvor deres opgaver bl.a. er at forkynde det kristne budskab og drage omsorg for de svage og sårbare gennem skrifte, forbøn og sjælesorgssamtaler (Sørensen (red.), 2013, s. 8-9). Her er præsternes tavshedspligt både en stor fordel i deres arbejde, men også i enkelte situationer en udfordring.

Det er en stor fordel i mødet med patienterne, hvor særligt patienterne på psykiatrisk afdeling ser præsterne som et helle, hvor de kan snakke ud om fx selvmordstanker uden risiko for yderligere medicinering eller indlæggelse under skærpet observation. Tavshedspligten kan dog være en udfordring i samarbejdet med de øvrige ansatte, da præsterne netop ikke kan rapportere det videre, de hører fra patienterne, heller ikke selvom det er relevant i forhold til den videre behandling (Chemnitz, 2002, s. 21).

Værnspræster er præster tilknyttet alle militærets tre værn (hæren, søværnet og flyvevåbnet). Værnspræsterne er til rådighed for soldaterne både før, under og efter en mission, og som noget relativt nyt har de fået fast træffetid på landets kaserner.

For værnspræsterne er det særligt vigtigt, at de opnår fuld tillid fra de soldater, de er udsendt med, således at en soldat tør komme og fortælle om sin usikkerhed, tvivl og frygt. Dette gælder særligt under en mission, hvor det kan være en stor

overvindelse at skulle erkende egen sårbarhed, og her er tavshedspligten essentiel for værnspæsterne. Men også i arbejdet med veteraner spiller præsterne en stor rolle, da de, modsat en psykolog, deler erfaringer med soldaterne fra deres fælles missioner.

Den brudte tavshedspligt

Netop fordi tavshedspligten er så indgroet en del af præsternes historie og selvforståelse, kan det være meget svært at bryde den. For de fleste præster vil det føles som et enormt svigt mod den pågældende konfident, ja sågar som et direkte overgreb på den tillid, konfidenten har vist præsten (Kritisk Forum, 2013, s. 38-39).

Da forholdene omkring sjælesorgssamtalerne betyder, at det i sidste ende er den enkelte præst, som skal vurdere hvorvidt tavshedspligten bør brydes, bærer de et meget stort ansvar. Især hvis en konfident fx ender med at begå selvmord. I enkelte stifter har præster derfor indgået en aftale med deres biskop om, at de kan kontakte ham/hende omkring tilfælde, hvor de er i tvivl om, hvorvidt tavshedspligten bør brydes. Herefter træffer biskoppen det endelige valg, og byrden lettes derved fra præsternes skuldre. I en sådan samtale med biskoppen vil sagen naturligvis blive fremlagt fuldt anonymiseret.

4. Selvmord og tavshedspligten

Som vist ovenfor er tavshedspligten omgivet af mange gråzoner, og en af dem er, hvorvidt selvmordsadfærd hos en konfident falder under tavshedspligten eller oplysningspligten, hvilket der ikke noget endegyldigt svar på.

Selvmord og Danske Lov

Danske Lov tillader udelukkende at videregive oplysninger omkring forræderi eller forbrydelser af særlig grov karakter, og kun hvis det kan hindre fremtidige hændelser. Idet selvmord ikke er forbudt, og heller ikke kan betegnes som forræderi, tillader lovens således ikke præsterne at videregive oplysninger omkring selvmordsadfærd hos en konfident.

Selvmord og Retsplejeloven

Retsplejelovens primære effekt i forhold til tavshedspligten er, at den indskærper præsters udvidede tavshedspligt ved at understrege, at præster heller ikke kan tvinges til at bryde deres tavshedspligt i forbindelse med retssager. Derfor er det ikke relevant at tale om oplysningspligt omkring selvmordsadfærd med henvisning til denne lov.

Selvmord og Straffeloven

Som udgangspunkt bekræfter straffeloven den undtagelse, der blev givet i Danske Lov omkring videregivelse af oplysninger, som kan hindre fremtidige forbrydelser. De samme argumenter mod at videregive oplysninger omkring selvmordsadfærd kan derfor føres her.

Det er dog relevant at se på yderligere et par paragraffer i Straffeloven, når det netop omhandler selvmordsadfærd, nemlig §§ 240 og 253. Straffelovens § 240 siger, at:

”§ 240. Den, som medvirker til, at nogen berøver sig selv livet, straffes med bøde eller fængsel indtil 3 år.”

Og straffelovens § 253, at:

”§ 253. Med bøde eller fængsel indtil 2 år straffes den, som, uagtet det var ham muligt uden særlig fare eller opofrelse for sig selv eller andre, undlader

1) efter evne at hjælpe nogen, der er i øjensynlig livsfare, eller ...”

§ 240 gør det udelukkende ulovligt at hjælpe andre med at begå selvmord (assisteret selvmord), og denne paragraf vil derfor kun komme i spil, hvis det kan bevises, at en præst direkte har medvirket til en konfidents selvmord.

Mere interessant er § 253. Her handler det om, hvorvidt man kan betegne det, ikke at indberette selvmordstanker, som at efterlade en konfident i øjensynlig livsfare. Dette er en gråzone, da det bl.a. kan være svært at vurdere, om en given person er i umiddelbar livsfare, og om personen så også er det, hvis vedkommende frabeder sig hjælp (Greve, 1998, s. 294-295). Dette afhænger naturligvis af, hvor akutte selvmordstanker er, og det er derfor igen op til den enkelte præsts egen vurdering.

Således kan det ikke med sikkerhed fastslås, om en præst, der i forbindelse med en sjælesorgssamtale, bliver klar over, at et andet menneske er ved at planlægge et selvmord, har pligt til at hjælpe. Men hvis præsten har pligt, er det i hvert tilfælde op til ham/hende at bedømme, hvor akutte selvmordstanker er, og hvad den bedste hjælp så vil være. Dermed er det også præsten,

som skal skønne, om den bedste hjælp er at tilbyde at gå med konfidenten til lægen, om det er at fastholde konfidenten i en samtale, eller det er at bryde tavshedspligten.

Selv mord og Serviceloven

Med serviceloven og debatten i medierne og folkettinget blev det klart, at også præster har skærpet indberetningspligt, når det gælder børn og unge under 18 år. Og samlet set bevirker §§ 153 og 154, at præster også har pligt til at indberette, hvis de i forbindelse med deres arbejde får viden eller mistanke om børn eller unge under 18 år, der har vanskeligheder i forhold til dagligdagen, skolen eller samfundet (Kritisk Forum, 2013, s. 10). Dette kunne fx give sig udtryk i selvmordsadfærd.

5. Konklusion

Præster er, som den eneste faggruppe, dækket af en udvidet tavshedspligt omkring de ting, de får at vide i forbindelse med sjælesorgssamtaler og skriftemål. Denne tavshedspligt har rod i Christian V's Danske Lov fra 1683 og dermed en tid, hvor kirken havde en helt anden stilling i samfundet. Tavshedspligten er dog blevet bekræftet senere, bl.a. i Retsplejeloven, og er derfor også gældende den dag i dag. Tavshedspligten er sidenhen blevet underlagt visse undtagelser, senest i 2010, hvor det blev indskærpet, at man som præst har en særlig indberetningspligt, når det gælder overgreb mod børn og unge under 18.

I relation til selvmordsadfærd er der tale om en stor gråzone i forhold til, om den viden, præsten får, falder ind under tavshedspligten eller indberetningspligten. De fleste af de relevante paragraffer beskæftiger sig kun generelt med tavshedspligtens rammer, og de store uklarheder vedrørende Servicelovens virkeområde har udelukkende skabt yderligere usikkerhed omkring hele dette område.

Det står dog klart, at præsterne også er underlagt Straffelovens § 240, der gælder forbuddet mod assisteret selvmord samt § 253, der omhandler pligten til at hjælpe mennesker i synlig livsfare. Hvorvidt dette så betyder, at præsten har pligt til at indberette, hvis en konfident giver udtryk for at ville tage sit eget liv, er en gråzone. I sidste ende er det altid den enkelte præst, som skal vurdere, om et menneske er i synlig livsfare, og hvordan det menneske hjælpes bedst. Dermed er det også præsten, som skal vurdere, hvorvidt en given situation falder under tavsheds- eller indberetningspligten og bære det ansvar, der er konsekvensen af disse valg.

6. Litteratur

Birch, Peter og Stange, Jesper (red.) (2013): *Kritisk forum for praktisk teologi – Tavshedspligten*, 134. Forlaget Anis.

Chemnitz, Bente (2002): *Praktisk Sjælesorg – En brugsbog for præster*. Forlaget Forum.

Johansen, Tobias Stern: Også misbrug i den katolske kirke i Danmark. *Kristeligt Dagblad* (2010). 16. marts.

Jensen, Johannes H.: Hul i Tavshedspligten. *Kristeligt Dagblad* (2010). 17. juni.

Drejergaard, Kresten (2010). *Tavshedspligt med skønsomhed – Biskoppens artikler og klummer*. Online. Fyens Stift.
<http://www.fyensstift.dk/artikler-og-klummer/kresten-drejergaard/tavshedspligt/>

Greve, Vagn, Nielsen, Gorm Toftegaard, Jensen, Asbjørn (1998). *Kommenteret straffelov – Speciel del*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 6. omarbejdede udgave inkl. tillæg.

Justitsministeriet (1984). *Betænkning om tavshedspligt – betænkning nr. 998*. København.

Konieczna, Agnieszka, Rask, Lone og Zøllner, Lilian (2013). *Selvskadende adfærd blandt unge mellem 13-19 år (del 2) – Sociale medier, søvn og mistriøsel*. Center for Selvmordsforskning.

Kriminalforsorgen (2006). *Rapport om gejstlig betjening af indsatte, der tilhører andre trossamfund end den evangelisk-lutherske danske folkekirke.*

Okkenhaug, Berit (2008). *Når jeg ser dit ansigt – Indføring i kristen sjælesorg.* Unitas Forlag.

Svar til spørgsmål nr. 827 (Alm. Del). *Folketingets Retsudvalg* (2009-10). 5. maj 2010.

Strafferetskontoret. Sagsnr. 2010-792-1293. Dok. RAJ41437.

Sørensen, Dorte R. (red.) (2013). *Rapport om hospitalspræsters arbejde.*

Transskribering af samråd. *Folketingets Retsudvalg og Kirkeudvalg* (2009-10). REU alm. del. Bilag 533. KIU alm. del. Bilag 79.

Vestergaard, Karsten (2011). Et kulturchok på syv kvadratmeter. *Bladet Kriminalforsorgen, Nr. 8, Juni.* s. 20.

Hjemmesider

Danske Lov:

(<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=59133>)

Retsplejeloven:

(<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=164280>)

Straffeloven:

(<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=172754>)

Servicebogen:

(<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=173200>)

Folkekirken:

(www.folkekirken.dk)

Hvor henvender man sig?

Lokalt

Familie og venner

Kolleger

Skolepsykolog

Sundhedsplejerske

Gratis kommunal rådgivning, (jf. Serviceloven, kap. 3, §10-12)

Socialforvaltningen

Praktiserende læge

Lægevagten

Nærmeste hospital

Præst

Nationalt

Livslinien 70 201 201

Linien 35 36 26 00

Sct. Nicolai Tjenesten 70 120 110

PsykiatriFondens TelefonRådgivning 39 25 25 25

BørneTelefonen 116 111

Forældretelefonen 35 55 55 57

Ældresagen 80 30 15 27

Anonyme Alkoholikere 70 10 12 24

Landsforeningen mod Spiseforstyrrelser 70 10 18 18

www.selvmordsforskning.dk

www.livslinien.dk

www.efterladte.dk

Forebyggelsescentre

Region Syddanmark

Center for Selvmordsforebyggelse, Voksne

- Odense: tlf. 65 41 41 08, mandag-torsdag kl. 9.00-16.00, fredag kl. 9.00-13.00
- Esbjerg & Brørup: tlf. 99 44 70 30, mandag-fredag 8.00-13.00
- Aabenraa: tlf. 99 44 61 00, mandag-torsdag 9.00-15.00, fredag 9.00-14.00
- Fredericia: tlf. 99 44 80 10, mandag-torsdag 8.30-15.00, fredag 8.30-14.00

Center for Selvmordsforebyggelse, Børn og Unge

- Odense: tlf. 99 44 87 70, mandag-torsdag kl. 9.00-15.00, fredag kl. 9.00-13.00
- Esbjerg: tlf. 99 44 73 00, onsdag & fredag kl. 8.00-15.00
- Aabenraa: tlf. 99 44 63 00, mandag 9.00-14.00
- Kolding: tlf. 99 44 65 00, mandag 8.00-15.00

Region Sjælland

Klinik for Selvmordsforebyggelse i Køge, Vordingborg & Slagelse, Voksne

Tlf. 55 35 13 88, mandag-torsdag kl 9.00-12.00/13.00-15.00, fredag 9.00-12.00/13.00-14.00

Afdeling for Børne- og Ungdomspsykiatri Klinik for Psykoterapi og Selvmordsforebyggelse, Roskilde

Tlf. 47 32 79 99, mandag-fredag kl. 8.30-12.00

Region Hovedstaden

Kompetencecenter for Selvmordsforebyggelse i Hovedstaden, Voksne

Tlf. 38 64 18 00.

Kompetencecenter for Selvmordsforebyggelse i Hovedstaden, Børn og unge

Tlf. 40 12 98 50

Region Midtjylland

Klinik for OCD, Angst og Selvmordsforebyggelse, Risskov

Tlf. 78 47 24 10, mandag-torsdag kl. 8.00-15.30, fredag kl. 8.00-15.00. For borgere fra Århus, Favrskov, Samsø, Randers, Norddjurs, Syddjurs, Silkeborg, Skanderborg, Odder, Horsens og Hedensted.

Center for Selvmordsforebyggelse, Herning

Tlf. 78 47 45 25, Mandag-torsdag kl. 8.30-15.00, fredag kl. 8.30-13.00. For borgere i Herning, Ikast-Brande, Ringkøbing-Skjern, Holstebro, Lemvig, Struer, Skive og Viborg.

Region Nordjylland

Center for Selvmordsforebyggelse

Tlf. 97 64 36 10

Alle tilbuddene er gratis.

Læs mere om forebyggelsescentre samt rådgivnings- og informationsmuligheder på Center for Selvmordsforskningens hjemmeside: www.selvmordsforskning.dk under menupunktet "Forebyggelse".

De seneste faktahæfter i serien:

28. Selvmordsforsøg i Danmark -rateudvikling for perioden 1990-2008 (2010)

Agnieszka Konieczna

29. Selvmord i Danmark -rateudvikling for perioden 1990-2009 (2011)

Agnieszka Konieczna og Erik Christiansen

30. Selvmordsforsøg i Danmark – rateudvikling for perioden 2000-2011 (2012)

Agnieszka Konieczna

31. Selvmord i Danmark -rateudvikling for perioden 2000-2010 (2012)

Agnieszka Konieczna

32. Soldater og selvmordsadfærd (2013)

Bo Andersen Ejdesgaard

33. Omtale af selvmord i medierne

- Retningslinjer for journalister og andre mediefolk (2014)

Agnieszka Konieczna

Hele rækken af faktahæfter findes på centrets hjemmeside www.selvmordsforskning.dk under menupunktet Publikationer →Faktahæfter.

Faktaserien

præsenterer studerende, kursister og andre med interesse for selvmordsforebyggelse for

- fakta om selvmord (antal og udvikling)*
- fakta om selvmordsforsøg (antal og udvikling)*
- korte forskningsbidrag*
- studiemateriale*

*Det er tilladt at citere fra **Faktaserien** med tydelig kildehenvisning*

***Faktaserien** kan rekvireres ved henvendelse til centret. Pris kr. 25,00*

***Center for Selvmordsforskning** er oprettet 1989 og har siden 1999 været en selvvejende institution under Indenrigs- og Socialministeriet*

***Center for Selvmordsforskning** varetager*

- forskning i selvmord og selvmordsforsøg*
- registrering af selvmordsforsøg*
- registrering af selvmord*
- vidensformidling*
- uddannelse*

ISBN: 978-87-93124-11-0